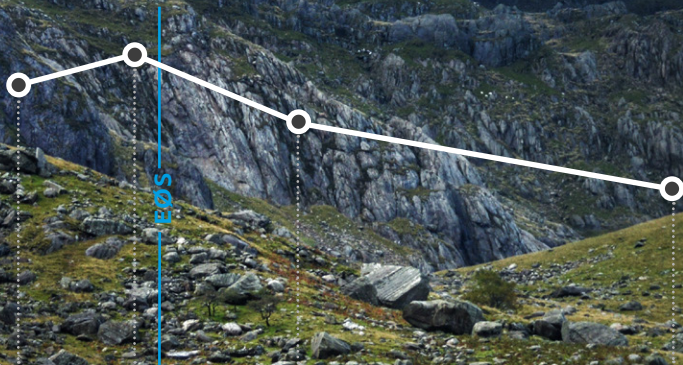

5 fakta

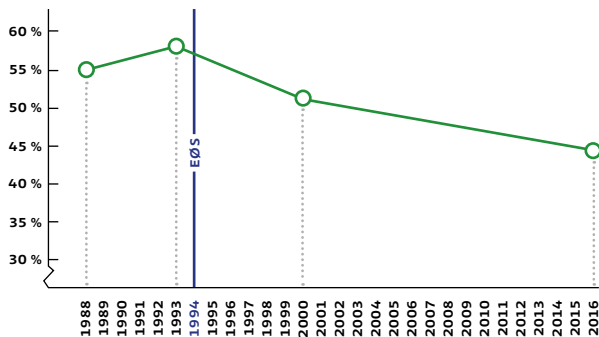
om Norges handel
med EU og Europa

1. Handelsavtalen Norge inngikk med EU før EØS-avtalen gjelder fortsatt, og garanterer tollfri handel med varer

Dersom EØS-avtalen sies opp, skal frihandelsavtalen som ble inngått før EØS igjen regulere handelen. Det fremgår av EØS-avtalens artikkel 120. Frihandelsavtalen er velp prøvd og sikrer tollfrihet for industrivarer til EU. Fastlandsindustriens eksport til EU økte med frihandelsavtalen, mens eksportandelen til de samme EU-landene har sunket etter at EØS-avtalen trådte i kraft. Frihandelsavtalen regulerer i dag handel utenfor EØS-avtalen, som fisk og enkelte landbruksprodukter, og oppdateres fortløpende.

Andelen fastlandseksport til EU-land før EØS-avtalen og i dag

Fastlandseksporten (varer uten olje og gass) fra Norge til EU før EØS-avtalen (1988 og 1993), og de samme 12 EU-landene med EØS (2000 og 2016).
Kilde: SSB.

2. WTO-regelverket forbyr EU å innføre toll eller mengdebegrensninger på handelen med Norge

Både Norge og EU-landene er medlemmer av Verdens handelsorganisasjon WTO. Hensikten med WTO er å sikre en stadig friere handel mellom medlemslandene. Regelverket forbyr derfor Norge og EU å øke tollsatser eller å begrense importen på ensidig basis. WTO har også en egen avtale for frihandel med tjenester, GATS-avtalen, som forplikter Norge og EU.

WTO pålegger at standarder og godkjenningsordninger ikke skal skape unødvendige handelshindringer. EU kan ikke innføre nye produktstandarder over natten, norske produsenter må få tid til å tilpasse seg.

Uavhengig av EØS er det internasjonale handelsregler som EU må respektere. WTO ga Norge medhold i den såkalte laksekrigen, der EU hadde lagt ulovlig toll på norsk laks.

3. EU har all økonomisk interesse av å inngå en fornyet handelsavtale

Norge selger varer og tjenester EU trenger. Vi er EUs femte viktigste handelspartner. Norge er både en viktig leverandør og et kjøpesterkt marked for EU. Derfor har EU all interesse av å forhandle med Norge om en fornyet handelsavtale hvis vi sier opp EØS-avtalen.

Næringslivets behov

Størstedelen av eksporten til EU er råvarer og halvfabrikata. Det er innsatsvarer i EUs næringsliv, som gjerne vil ha de norske varene billigst mulig. For EU vil det være økonomisk selvskading å stenge norsk olje, gass, metaller eller fisk ute – eller å gjøre importen dyrere ved å legge på toll.

Det Norge kjøper fra EU er derimot for det meste ferdigvarer, alt fra skruer og pizza til biler og maskiner. EU har vunnet markedsandeler i Norge, mens Norge har tapt andeler på EU-markedet etter at den gjensidige tollfriheten ble etablert på 1970-tallet – lenge før EØS-avtalen. EU har ingenting å vinne på bygge opp nye tollmurer.

EU tjener mest på tjenestene

EU-landene selger mer tjenester til Norge enn vi selger til EU, så EU vil ønske å inkludere også tjenestehandel i en ny avtale. Det norske underskuddet i tjenestehandelen med EU er 53,2 milliarder kroner (2015).

Da EØS-avtalen ble forhandlet fram tidlig på nittitallet, var den tenkt som en overgangsløsning før EU-medlemskap for Norge og de andre EFTA-landene. EØS-avtalen ble konstruert som et middel for tilpasning til EU – ikke med mål om å skape en varig og balansert handelsavtale. Nye forhandlinger – med andre forutsetninger – kan gi Norge en bedre og mer likestilt avtale.

Frihandel for industrivarer

Felles regler for tjenestehandel

Tollfri handel med landbruksvarer

Ukontrollert arbeidsinnvandring

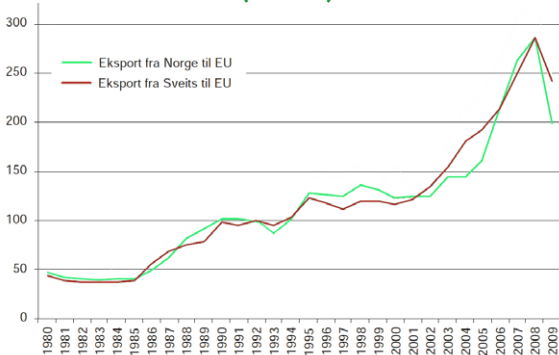
En ny handelsavtale med EU skal erstatte EØS-avtalens frie flyt av varer, tjenester, kapital og arbeidskraft med likeverdig markedsadgang mellom Norge og EU for varer og tjenester. Tollvernet for landbruksvarer kan igjen styrkes.

4. Andre land handler godt med EU uten EØS-avtalen

Nærmere 95 prosent av EUs import kommer fra andre land enn Norge og de to andre EFTA-landene i EØS-avtalen. Amerikanske selskaper, kinesesiske, japanske og sveitsiske selger varer og tjenester til EU helt uten noen EØS-avtale. EUs importører og forbrukere har selvsagt ikke interesse av at varene og tjenestene de vil kjøpe blir dyre eller vanskelig å få tak i.

Et eksempel på at EØS-avtalen ikke utgjør noen forskjell for handelen er utviklingen i eksport til EU fra Norge og Sveits. Eksportkurvene følger hverandre tett, selv om Sveits er utenfor EØS og i stedet har handelsavtaler med EU.

Eksport til EU fra Norge og Sveits, 1980-2009. 1992=100 (basisår)

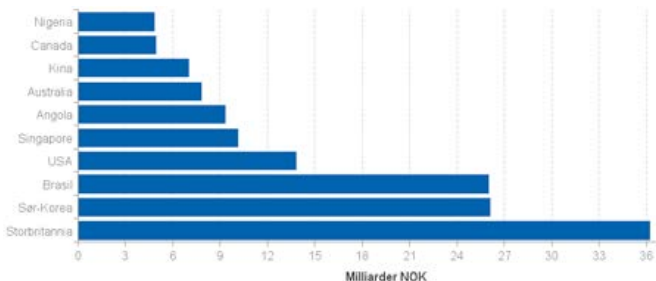
Kilde: United Nations Comtrade og Europautredningen NOU 2012:2.

5. Store deler av Norges eksportmarked forlater nå EU og EØS

Storbritannia har startet prosessen med å melde seg ut av EU. Statsminister Theresa May har gjort det klart at britene også forlater det indre markedet og dermed EØS.

Storbritannia er i dag det største eksportmarkedet for norske varer. I 2015 utgjorde Storbritannia 25,4 prosent av norsk vareeksport til EU. Når britene forlater EU, flytter altså en fjerdedel av eksporten ut av EU og EØS. Storbritannia er dessuten det største markedet for norsk leverandørindustri. Den oljebaserte leverandørindustrien er Norges største, med 160 000 ansatte og en årlig eksport på 180 milliarder kroner.

Internasjonal omsetning for norsk leverandørindustri i 2015, ti største land

Kilde: Rystad Energy/Norskpetroleum.no.

En handelsavtale for vår tid?

«Norsk eksport til EU i dag preges i stor grad av produkter fra prosessindustrien, samt sjømat og produkter knyttet til maritim/offshore. I tillegg eksporterer vi en del forretningstjenester. (...) Vi finner at de største eksportørene til EU i mindre grad er avhengige av EØS-avtalens vilkår, sammenlignet med et eventuelt innhold i en moderne bilateral handelsavtale.»

Menon Business Economics

Rapporten Norge og EØS: Handelsmønstre og rammer for samhandel i EØS-avtalen (2013).

«Betydningen av EØS-avtalen er meget sterkt overdrevet. At vi uten denne avtalen ville 'spille hasard med norske arbeidsplasser', slik det har vært hevdet, har intet grunnlag i den virkelige verden. Mange tror at EØS er avgjørende for markedsadgangen til EU. Dette er ikke riktig. Ved bortfall av EØS ville den tidligere handelsavtalen med EU tre i kraft i samsvar med bestemmelsene i § 120 i avtalen. Norge ville kunne selge sine varer uten toll og andre handelshindringer akkurat som før.»

Hallvard Bakke, tidligere handelsminister (Ap)

Dagsavisen 20.11.2003.

neitileu.no

